

Norrtälje kommun, Ombud: Hannes
Öckerman, WRS AB
hannes@wrs.se

Beslut om miljöpåverkan gällande åtgärder för restaurering av Björknässjön och Svartingen i Norrtälje kommun.

Beslut

Länsstyrelsen beslutar enligt 6 kap. 26 § miljöbalken att restaurering av Björknässjön och Svartingen inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Enligt 6 kap. 27 § miljöbalken får detta beslut inte överklagas.

Beskrivning av ärendet

Norrtälje kommun avser via ombud WRS AB att söka tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för att genom dämning och schaktarbeten restaurera Björknässjön och Svartingen. Syftet med restaureringen är att skapa vattenfördröjande åtgärder i och kring sjöarna för att återskapa lekomyråden för fisk, öka sjöarnas retentionsförmåga av näringsämnen samt skapa biologisk konnektivitet i avrinningsområdet. Björknässjön och Svartingen ligger inom avrinningsområdet för vattenförekomsten Bergshamraån (WA17565195).

Både Björknässjön och Svartingen var tidigare öppna sjöar och deras utbredning kan ses på ekonomiska kartor från år 1952. Båda sjöarna ingår i Bergshamra-Eneby vattenavledningsföretag som vann laga kraft år 1957. Företaget upprättades för att få en bättre avvattnings och dränering av jordbruksmarken runt ån. Lansspråktagandet av tillståndet resulterade i att båda sjöarna sänktes och växte igen, förutom den upprätthållna dikesektionen som går igenom Björknässjön. Bergshamraån gick tidigare genom sjön Svartingen men vattenavledningsföretaget drog om åfåran och ån har sedan dess gått norr om Svartingen. Detta resulterade i att sjön sänktes och nu är Svartingen kraftig igenvuxen av vass. Norrtälje kommun

avser att restaurera både Björknässjön och Svartingen genom en kombination av schaktning och dämning. En omprövning av Bergshamra-Eneby vattenavledningsföretag kommer ske i samband med tillståndsansökan.

Björknässjöns restaurering innebär att vattenytor öppnas upp och breda kanaler skapas genom grävning. Åtgärdsförslaget innebär grävarbeten på en åtgärdsyta om cirka 10 hektar (vattenyta, holmar, öar och uppläggning av massor) varav cirka 5 hektar blir nya öppna vattenspeglar. Stora delar av vattenytorna skapas med tillräckligt vattendjup på minst 1 meter för att förhindra spridning av vass, säv och annan växtlighet. Sökande uppskattar att cirka 35 000 m³ blöta schaktmassor kommer uppstå i samband med grävningen som ska hanteras lokalt så att massbalans uppnås. De uppgrävda massorna kommer läggas i anslutning till de grävda ytorna för att anlägga öar och uddar i sjön. Öarna ska bland annat fungera som häckningsöar för fåglar. Massor kommer även att läggas upp på den norra och södra sidan av sjön. Dessa massor kommer jämnas ut mot befintlig marknivå. Totalt höjs markytorna som omger Björknässjön i norr och i syd med 0,1 till 0,3 meter och kommer vara cirka 50–70 cm ovanför vattenytan vid medelvattenföring (+8,2 meter). Förslaget innebär att sjön delvis återskapas och kommer att hålla större vattenvolymer, vilket fördröjer vatten i systemet jämfört med idag då Bergshamraån rinner rakt genom sjön.

För att kvarhålla vatten i Björknässjön kommer en tröskel i form av en sjönacke att anläggas nedströms Björknässjön, intill Svartingens nya inlopp. Tröskeln kommer fungera som ett styrdämme för att leda in vatten till Svartingen. Tröskeln kommer även fungera som en bestämmande sektion som styr vattennivåerna i Björknässjön. Syftet med sjönacken är att fördröja och kvarhålla vatten under längre perioder i sjön framför allt vid lågflöden och lägre vattenstånd i ån. Sjönacken kommer utformas så att den inte utgör ett vandringshinder för fisk och kommer ha en v-formad skåra i mitten. På båda sidorna om tröskeln anläggs en sträcka med makadam överbyggt med naturgrus/sten (ej sprängsten) med ett fall på cirka 2–3% för att möjliggöra fri vandring i vattendragets båda riktningar. En hydraulisk modell har tagits fram i samband med åtgärdsförslaget där de föreslagna utgrävda ytorna och sjönackarna har modellerats. Modellen visar att Björknässjön vid lågvattenföring (MLQ) kommer få cirka 0,5 meter högre vattenyta jämfört med idag, från +7,3 till drygt +7,8. Vid medelvattenföring (MQ) skulle höjningen vara cirka 0,4 meter, från +7,6 till +8,0. Vid högvattenföring (MHQ) samt vid

ännu större vattenföring som ett 10-årsflöde (HQ10) påverkar dock tröskeln i princip inte avvattningen eller vattennivåerna.

Svartingens restaurering innebär även den att öppna vattenytor skapas i sjön genom en kombination av dämning och grävning. Åtgärdsförslaget innebär grävarbeten på åtgärdsyta om cirka 10 hektar (vattenyta, holmar, öar och uppläggning av massor), varav knappt 5 hektar blir nya vattenspeglar. Uppskattningsvis kommer cirka 45 000 m³ blöta schaktmassor skapas som ska hanteras lokalt. Åtgärden innebär att två sjönackar kommer anläggas. Den ena sjönacken är den som beskrivits ovan som, utöver att reglera vattennivåerna i Björknässjön, även kommer leda in vatten till Svartingen. Vid medel- och lågvattenföring kommer styrtröskeln vid inloppet leda in större delen av Bergshamraåns vattenföring in till Svartingen. Vid högvattenföring ska dagens befintliga fåra fungera som bräddfåra och sjönacken kommer enligt sökanden inte att påverka vattenavledningskapaciteten. Den andra sjönacken kommer att placeras vid Svartingens utlopp för att hålla kvar vatten i Svartingen vid lågflöden. Sjöns utlopp grävs så nära fast mark som möjligt och sjönacken anläggs strax innan sjön åter ansluter till Bergshamraån. Enligt den hydrauliska modelleringen ligger en lämplig krönhöjd på runt +7,8. Denna sjönacke ska enligt ansökan konstrueras på samma sätt som den andra så att den inte utgör något vandringshinder.

För att kunna anlägga sjönackarna och möjliggöra framtida tillsyn och underhåll av sjöarna och sjönackarna behövs tillfartsvägar. Inloppet till Svartingen kan nås genom en skogsväg i kanten mellan skogen och åkermarken på Utanbro 1:97. Därefter går det att följa diket som avgränsar fastigheten mot Bodal 2:1 i väster för att komma ner till ån. Vid Svartingens utlopp bör tillfart kunna ske från Bergshamra 1:16 över Bergshamra 1:30.

Avgränsningssamråd genomfördes med Länsstyrelsen den 11 maj 2023. Den 15 december 2023 meddelade WRS AB huvudsakligen att de missförstått de olika samrådsförfarandena och att de egentligen avsåg att ha ett undersökningssamråd den 11 maj 2023 och inte ett avgränsningssamråd. WRS AB meddelade då att de vill gå vidare enligt processen för ett undersökningssamråd och att Länsstyrelsen ska fatta ett BMP-beslut.

Samrådsredogörelsen inkom till Länsstyrelsen den 18 december 2023.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen ska med stöd av kriterierna i 10–13 §§ i miljöbedömningsförordningen (2017:966) besluta om verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, det vill säga utifrån verksamhetens utmärkande egenskaper, lokalisering, samt de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper. Följande omständigheter talar enligt Länsstyrelsen för att verksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Den sökta verksamheten innefattar anläggande av dämmen/sjönackar, omledning av vattendrag, schaktarbeten och masshantering. Verksamhetens syfte är skapa vattenfördröjande åtgärder i och kring sjön för att återskapa lekområden för fisk, öka sjöarnas retentionsförmåga av näringsämnen samt skapa biologisk konnektivitet i avrinningsområdet. Att restaurera lekområden för fisk och öka vattnets fördröjningskapacitet i landskapet bedömer Länsstyrelsen som positivt. Vattenförekomsten har idag måttlig ekologisk status, bland annat på grund av kvalitetsfaktorn konnektivitet som har dålig status. Åtgärderna kan bidra till att förbättra vattenförekomstens ekologiska status och kan även bidra till att nå miljömålet om levande sjöar och vattendrag. Detta under förutsättning att erforderliga skyddsåtgärder vidtas och att det säkerställs att dämmena/sjönackarna inte kommer utgöra några vandringshinder.

Enligt Naturvårdsverkets våtmarksinventering uppnår Björknässjön klass 4 (låga naturvärden) och Svartingen uppnår klass 3 (vissa naturvärden). Enligt den utförda groddjursinventeringen så kunde det inte påvisas någon lekplats för groddjur i vare sig Björknässjön eller Svartingen.

Områdena där åtgärderna ska genomföras omfattas inte av några riksintresseområden. Norr om Svartingen ligger Utanbro vattenskyddsområde. Enligt Länsstyrelsens GIS-lager ingår Bergshamraåns nuvarande sträckning i vattenskyddsområdet. Ingen av sjönackarna kommer att anläggas inom vattenskyddsområdet. Enligt vattenskyddsområdets skyddsföreskrift 3.7, som gäller ändring av avrinningsförhållanden, framgår att *"Ingrepp i jord och berggrund, som kan medföra ändring av yt- och grundvattnets till- eller avrinning eller kvalitet, får inte företas."* Sjönacken som kommer anläggas närmast Björknässjön och vid Svartingen inlopp kommer vid medel- och lågvattenföring leda in större delen av Bergshamraåns vattenföring in till Svartingen. Av samrådsunderlaget framgår att vattenskyddsområdets skyddsföreskrifter ska följas. Det

framgår inte av underlaget huruvida omledningen av vattnet är förenlig med skyddsföreskriften 3.7 och om dispens kommer krävas eller ej. Detta behöver utredas i kommande miljökonsekvensbeskrivning.

Enligt samrådsunderlaget, som hänvisar till nationella marktäckedata från Naturvårdsverket, består avrinningsområdet i huvudsak av skogsmark (75 %) och mindre delar jordbruksmark (10 %) Resterande delar av avrinningsområdet utgörs av övrig öppen mark (7 %), sjöar och vattendrag (3 %) exploaterad mark med bland annat byggnader och vägar (3%) samt öppen våtmark (1 %). Dämningen kommer resultera i att ytterligare mark, främst jordbruksmark, kommer påverkas av framtida vattennivåer. Verksamhetens lokalisering och utökandet av vattenspeglarna medför inte att miljöpåverkan bedöms som betydande. Enligt samrådsredogörelsen har inga berörda markägare invänt mot förslaget.

I samband med tillståndsprövningen kommer en omprövning av Bergshamra-Eneby vattenavledningsföretag att ske så att de sökta åtgärderna kan utföras. Under förutsättning att omprövningen tillstyrks kommer åtgärderna inte stå i strid med vattenavledningsföretagets tillstånd. Det råder dock osäkerhet kring ansvarsfrågan gällande framtida skötsel av dämmena/sjönackarna. Detta behöver förtydligas i miljökonsekvensbeskrivningen.

I Bergshamraån finns både vår- och höstlekande fiskarter där bland annat en skyddsvärd havsvandrande öringsstam leker. På sikt bedöms åtgärderna gynna fiskpopulationerna genom att ytterligare lekområden tillskapas. Eftersom ett av syftena är att återskapa lekområden för fisk är det viktigt att utformningen av sjöarna även innehåller grundare och flackare delar där vegetation tillåts så att det finns leksubstrat för fisken att leka i. Utformningen gällande sjöarnas djup behöver förtydligas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Länsstyrelsens bedömning är att verksamhetens miljöpåverkan främst är relaterad till anläggningskedet och de omfattande grävarbetena för att öppna upp sjöarna. WRS AB har utfört en översiktlig pH-analys av sedimenten i sjöarna. Sedimenten har inte undersökts för sulfider eller eventuella föroreningar. Provtagningen har varit översiktlig och koncentrerade till några platser i både Björknässjön och Svartingen. Det är således stora ytor där grävarbeten planeras där sedimenten inte undersökts alls. Av rapporten framgår att om lera påträffas vid restaureringsarbetet

som ser ut att vara av annan sort än den som hittades vid provtagningstillfället, bör detta utvärderas. Grävarbetena kommer tillskapa stora mängder massor som ska hanteras och det kan även resultera i grumlings-spridning. Det är av stor vikt att anläggningsarbetet utförs under rätt tidpunkt tillsammans med erforderliga skyddsåtgärder för att motverka/minimera grumlings-spridning för att inte påverka vår- och höstlekan-arter negativt. Det gäller även övrigt djurliv.

Sökanden har genomfört samråd och information om åtgärdsförslaget har skickats till 61 markägare och närboende i området samt till 10 regionala remissinstanser. Av dessa är det ingen som motsätter sig söka åtgärder. Vattenfall Eldistribution AB har bland annat framfört krav på utformningen och arbetet så att deras anläggningar inte ska påverkas negativt. Detta innebär även att tillgängligheten till deras stolpar inte får försämrats. WRS AB har angett att åtgärdsförslaget kommer anpassas för att möta Vattenfalls yttrande.

Sökande bedömer utifrån utfört samråd och utifrån 11–13 §§ miljöbedömningsförordningen att verksamheten inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att planerad verksamhet inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Liten miljökonsekvensbeskrivning

Av detta beslut följer att ansökan om tillstånd till den planerade verksamheten ska innehålla en liten miljökonsekvensbeskrivning.

Enligt 6 kap. 47 § ska den som avser att bedriva verksamheten, i en liten miljökonsekvensbeskrivning, lämna de upplysningar som behövs för en bedömning av de väsentliga miljöeffekter som den kan förväntas ge. Beskrivningen ska även innehålla en redogörelse över hur samrådet har gått till, vilka som har bjudits in och vad som har framkommit.

Länsstyrelsen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen bör innehålla uppgifter om följande:

1. En detaljerad beskrivning över hur och när arbetet kommer gå till och vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som kommer vidtas. Framförallt behöver skyddsåtgärder gällande

grumling och tidpunkt för arbetet beskrivas. Detta eftersom det finns både vår- och höstlekande fiskarter i ån.

2. Hur den sökta åtgärden är förenlig vattenskyddsområdets skyddsföreskrift 3.7 och om dispens kommer krävas.
3. Hur kommer delen av Bergshamraån som får mindre vatten, på grund av omledningen in till Svartingen, att påverkas av förslaget? Det behöver bland annat förtydligas hur stora flödena blir vid låg- och medelvattenföring och om det finns risk för att den sträckan kommer torrläggas vid riktigt låga flöden.
4. Det behöver redogöras för om det finns några naturvärden, exempelvis lekbottnar för öring, i delen av Bergshamraån som får mindre vatten och hur eventuella naturvärden kan påverkas av åtgärdsförslaget.
5. En ritning över sjöarnas utformning som översiktligt redovisar djupet i sjöarnas olika delar.
6. Tydliggöra schaktdjup och hur potentiellt sur sulfidlera kommer hanteras om det påträffas.
7. Redogöra för de uppgrävda massornas lämplighet och placering för att skapa styrande vallar som säkerställer att vattnet rinner avsedd väg in i sjöområdet.
8. Hur kontroll av dämmen/sjönackar och vattennivåer ska ske samt hur det säkerställs att dammbrott inte sker. Det ska även framgå vem som ansvarar för detta.
9. Redovisa vilka framtida skötselåtgärder i form av vegetationsrensning och övrigt underhåll som kommer behövas för att behålla de öppna vattenytorna. Det ska även framgå hur ofta detta kommer behöva göras samt vem som är ansvarig för skötselåtgärderna. Det ska även framgå vilka skyddsåtgärder som kommer vidtas.
10. En redogörelse för hur det kommer säkerställas att sjönackarna inte utgör vandringshinder för fisk.
11. En beskrivning över hur eventuella fynd eller fornlämningar som skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen kommer att hanteras.

12. Redogöra för åtgärdernas påverkan på de fågelarter som finns i området idag.
13. Utredda alternativ utformning som innebär grundare schakt än det sökta alternativet. Detta för att minska masshanteringen och grumlingspåverkan. Schaktdjupet ska redovisas. Den alternativa utformningen ska jämföras med huvudalternativet och nollalternativet.

Det ska framgå hur synpunkter som har lämnats i samrådet har beaktats i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljökonsekvensbeskrivningen bör slutligen innehålla redogörelse för planerade åtgärder vid avslutande av verksamheten.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 6 kap. 26 § miljöbalken ska Länsstyrelsen efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I 10-13 §§ miljöbedömningsförordningen preciseras vilka hänsyn som ska tas till verksamhetens utmärkande egenskaper, verksamhetens lokalisering samt miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

I 6 kap. 47 § miljöbalken finns en bestämmelse om att en liten miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas

Information

Om den planerade verksamheten eller åtgärden förändras i större omfattning under samrådsprocessen eller om det dröjer lång tid innan ansökningshandlingar inkommer kan det krävas ett nytt samråd.

Oberoende av att samråd har ägt rum mellan bolaget och Länsstyrelsen om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningens innehåll, kan mark- och miljödomstolen som beslutar i ärendet, begära kompletteringar om den anser att ansökningshandlingarna inte uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Svante Ernberg med miljöhandläggare Henrik Thelander som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Beslutet avslutar samrådsärendet hos Länsstyrelsen.

Kopia till:

Norrtälje kommun (johannes.sandberg@norrtalje.se,
kontaktcenter@norrtalje.se)

Norrtälje vatten & avfall (info@nvaa.se)

Bergshamra-Eneby vattenavledningsföretag

Vattenfall Eldistribution AB (planer.mellan@vattenfall.com)

Sportfiskarna (info@sportfiskarna.se)